

Oponentský posudek bakalářské práce

Helena Nemoudry: Děti a jejich osudy v polské literatuře období pozitivismu

(FF UK, Praha 2015)

Bakalářská práce Heleny Nemoudry zpracovává téma, jež si autorka sama vybrala (i přesto, že se jedná o téma mnohokrát v polskojazyčné literatuře zpracované, což může situaci jistě ulehčovat, ale i ztěžovat). Předložená verze práce je výsledkem přepracování verze původní (nakonec nepředložené k obhajobě) – hlavním pozitivem je tedy schopnost autorky promyslet zvolené téma ještě jednou, z jiného úhlu pohledu, a zpracovat je poctivěji a samostatněji. Lze tedy konstatovat, že cíl, který si autorka práce vytkla (tedy analyzovat ve vybraných povídkách období pozitivismu motiv dětství, a to na pozadí teoretického pozitivistického programu) byl splněn a práce v předložené podobě splňuje kritéria kladená na zpracování bakalářské práce.

Přesto trpí předložená práce mnohými nedostatky. Jak teoretické formulace v první části práce tak některé analýzy v části druhé jsou přeci jen příliš zjednodušené (např. „Pozitivismus vyvrátil všechny tradiční myšlenky, které vládly do této doby.“ s. 7), teoretická východiska nejsou navíc adekvátně provázána s analytickou částí a interpretacemi konkrétních textů. Výklad je místy poněkud chaotický a autorka se mnohdy opakuje. Nadále (i přes autorčinu snahu se s tímto problémem vyrovnat) je velmi problematický samotný styl a jazyk, jímž je práce sepsána. Neodpovídá totiž zcela kritériím odborného stylu, práce zároveň obsahuje řadu stylistických nedostatků („Pozitivisty vyznačoval pragmatismus.“, s. 11; „Můžeme si vymezit pár typů. Jedním z nich je samozřejmě děti jako nástroj vykořisťování, ubližování a opomíjení dospělými.“ s. 18), polonismů a někdy i gramatických chyb či překlepů („v ranné tvorbě...“, s. 14).

V teoretickém úvodu chápe autorka – správně – dětskou problematiku reflektovanou literárními texty jako součást širšího pozitivistického (nejen uměleckého) programu a spojuje ji s hesly tzv. práce u základů, prosazováním realistického typu tvorby, dobovou tendenčností apod. Zároveň však ne zcela dostatečně rozlišuje mezi pojmy „tendenčnost“, „realismus“, „kritický realismus“ apod., respektive tyto pojmy blíže neosvětluje. Jde-li o samotné téma dítěte (kap. 2.), autorka práce správně upozorňuje na to, že v pozitivistické literatuře představovalo určité novum, a nabízí i krátké srovnání se situací před nástupem pozitivismu (vzápětí však uvádí poněkud zvláštní srovnání s prací Tomáše Jiráka (a kol.), věnující se ovšem období první světové války). Mj. i ze specifík pozitivistického programu pak vyvstává de facto nový typ literárního hrdiny – dětského hrdiny. Autorka si všímá i toho, z jakých společenských a sociálních vrstev a z jakého prostředí se dětské pozitivističtí hrdinové rekrutovali či jak toto téma souvisí např. s postuláty vzdělávání a výchovy společnosti (viz častý motiv školy, školní výchovy apod.; srov. analýza Sienkiewiczovy novely *Z pamiętnika poznańskiego nauczyciela*, s. 39–43). Jako zásadní interpretuje postavy dětí vykořisťovaných (s. 18). Právě z nastínění jakéhosi „pozitivistického prototypu dětské postavy“ poté vychází při analýzách jednotlivých textů, jež s tím tímto „prototypem“ srovnává. Těm ještě předchází kapitola věnovaná žánru novely, v níž Helena Nemoudry stručně charakterizuje novelu, důvody její popularity v době pozitivismu i její pozitivistická specifika (např. využití

hovorového jazyka). Udivuje však absence odkazů např. na slovníky literární teorie, respektive literárních žánrů.

Výchozími texty pro interpretace se staly povídky a novely tří autorů – Bolesława Pruse, Henryka Sienkiewicze a Elizy Orzeszkowé. Při jejich analýze vychází autorka předložené bakalářské práce z textů Daniely Hodrové, jejích závěrů a kategorií se však drží až příliš neinvenčně. V jednotlivých podkapitolách tak sledujeme různé typy kompozice jednotlivých povídek či novel, různé typy motivů apod., ne vždy však s dostatečným objasněním toho, čemu právě takový a ne jiný typ motivu v příběhu slouží a jakou roli v něm plní. Právě přílišné držení se „šablony“, jakou autorce nabízí Daniela Hodrová, neumožňuje věnovat větší pozornost např. některým metaforám či symbolickým momentům a dotáhnout mnohé z interpretací do konce. Autorka správně věnuje pozornost sociálnímu pozadí jednotlivých dětských příběhů či faktu, že s dětskými postavami je v pozitivistických novelách často nakládáno jako s dospělými (např. s. 37), ale méně už třeba vnitřnímu vývoji některých z postav.

Přes uvedené výhrady a s ohledem na kvalitnější zpracování této předložené verze práce doporučuji bakalářskou práci Heleny Nemoudry k obhajobě a hodnotím ji známkou „dobře“.

Mgr. Michala Benešová, Ph.D.